

O. Edward Kaczyński OP: Uniwersytet św. Tomasza z Akwinu – „Angelicum”

Jednym z głównych zadań Kościoła, a zatem i teologii, jest podjęcie dialogu z kulturą współczesną, która ulegając sekularyzacji, izoluje Kościół i religię jako „relikty” przeszłości. Uniwersytety katolickie i papieskie powinny prowadzić dialog z uniwersytetami prywatnymi i państwowymi, aby uniknąć niebezpieczeństwa izolacji kulturowych – pisał o. Edward Kaczyński OP, były rektor „Angelicum”, przypominamy jego tekst przed inauguracją Instytut Kultury św. Jana Pawła II.

Gdy św. Dominik, w trosce o stan Kościoła, na początku XIII w. założył zakon, którego działanie miało być świadectwem głoszonej Ewangelii, szczególny nacisk położył na studiowanie. Na rozwój zakonu duży wpływ mieli dwaj wybitni Doktorzy Kościoła: św. Albert Wielki i św. Tomasz z Akwinu. Doktorem Kościoła jest też dominikanka św. Katarzyna ze Sieny. W tradycji dominikańskiej studia i kontemplacja słowa Bożego są ściśle związane z refleksją nad życiem osobistym i kościelnym. Owocami swej refleksji i modlitwy dominikanin winien dzielić się z innymi, według starej zakonnej zasady *contemplata aliis tradere* (rzeczy przemyślane i przemodlone przekazywać innym). Realistyczna filozofia św. Tomasza jest skutecznym narzędziem refleksji teologicznej i pomaga w rozwoju życia wewnętrznego, opartego na Piśmie Świętym i Tradycji. Korzystając z tego bogatego dziedzictwa, należy podejmować nowe problemy dzisiejszego świata i Kościoła.

Historia Uniwersytetu

Papieski Uniwersytet św. Tomasza z Akwinu *Angelicum* w Rzymie powstał ze Studium Generalnego, założonego przez św. Tomasza przy kościele św. Sabiny w Rzymie, i Kolegium św. Tomasza, założonego w 1577 r. przez Juana Solano, biskupa Cuzco (Peru), przy klasztorze Santa Maria sopra Minerva, dziesięć lat po tym, jak Pius V w 1567 r. ogłosił św. Tomasza Doktorem Kościoła, nadając mu tytuł *doctor Angelicus* (Doktor Anielski). To nowe Kolegium miało się zająć, w świetle nauki św. Tomasza, problemami Nowego Świata (Ameryki), związanymi przede wszystkim z sytuacją Indian amerykańskich, w których obronie stanęli już wcześniej dominikanie hiszpańscy: Bartolomeo de Las Casas, Pedro de Cordova, Antonio Montesano i inni. W 1727 r. Kolegium otrzymało od Benedykta XIII prawo nadawania stopni naukowych także studentom niedominikańskim. Aż do 1908 r., Kolegium nie miało stałej siedziby.

Po zajęciu Rzymu przez wojska Garibaldiego w 1870 r. rząd włoski znacjonalizował bibliotekę uczelni, zwaną *Casamatense*, która do dzisiaj jest jedną z ważniejszych bibliotek historycznych Rzymu.

Rozwój Uniwersytetu i jego aktualna struktura

W 1882 r., trzy lata po ogłoszeniu Encykliki Leona XIII *Aeterni Patris* (1879) o rozwoju studiów filozoficznych w Kościele, powstał Wydział Filozoficzny, a w 1896 r. Wydział Prawa Kanonicznego. W 1906 r. Pius X podniósł Kolegium do rangi uczelni papieskiej. W 1908 r.

Papieskie Kolegium Międzynarodowe *Angelicum* otrzymało nową siedzibę przy via San Vitale, zbudowaną przez generała Hiacintha M. Cormiera z przeznaczeniem na Dom Studiów i Kurię Generalną Zakonu. W 1926 r. Kolegium zostało przekształcone w Papieski Instytut Międzynarodowy *Angelicum*. W 1934 r. Instytut przeniósł się do odnowionego i powiększonego specjalnie w tym celu XVI-wiecznego klasztoru dominikanek klauzurowych świętych Dominika i Sykstusa w centrum Rzymu, gdzie ma swą siedzibę do dzisiaj. W 1942 r. Pius XII nadał *Angelicum* tytuł Atheneum. W r. 1950 został założony przez o. Paula Phillipe'a (przed wojną profesora w Warszawie, późniejszego kardynała) Instytut Duchowości, a w 1951 r. Instytut Nauk Społecznych, podniesiony do poziomu Wydziału w 1974 r. W końcu 7 marca 1963 r. Jan XXIII specjalnym *motu proprio* „*Dominicanus Ordo*” (AAS 55 (1963), 205-208) przekształcił Ateneum w Papieski Uniwersytet św. Tomasza z Akwinu.

*Podstawową inspiracją
Uniwersytetu jest miłość
prawdy, zgłębianej i
wyrażonej przez św. Tomasza i
tradycję dominikańską*

Aktualnie ma on cztery wydziały: teologii, filozofii, prawa kanonicznego i nauk społecznych, oraz trzy instytuty: duchowości, tomistyczny i – od

1964 r. – wyższej wiedzy religijnej, przygotowujący siostry, braci zakonnych i świeckich do posługi w Kościele i do nauczania religii w szkołach. Z Uniwersytetem złączone są instytucjonalnie liczne ośrodki studiów teologicznych i filozoficznych. 11 ośrodków na pięciu kontynentach jest afiliowanych do Wydziału Teologii i 2 do Wydziału Filozofii, co znaczy, że mogą one w imieniu Uniwersytetu przyznawać stopnie naukowe bakalaureatu. Są to między innymi: St. Charles'

Seminary (Nagpur, India), Dominican House of Studies St. Mary's (Tallaght, Dublin, Irlandia), St. Joseph's Seminary (Nowy Jork, USA), Mount St. Mary's Seminary (Greenmeadows, Nowa Zelandia), *Instituto Teologico de América Central Intercongregacional* (San José, Kostaryka), Seminary of Detroit (USA), Studium Filozoficzno-Teologiczne w São Paulo (Prowincja Dominikańska, Brazylia). Prawo nadawania tytułu licencjata ma Bolońskie Studium Teologiczne z dwoma sekcjami: Studium Teologicznym Dominikanów i Papieskim Seminarium Regionalnym w Bolonii.

Największą jednostką jest Wydział Teologii. Po 1968 r., kiedy łacina przestała być jedynym językiem wykładowym, Wydział Teologii zorganizował dwie sekcje językowe: angielską i włoską, realizujące program obowiązujący do magisterium. Licencjat i doktorat można uzyskać w 6 sekcjach ze specjalizacjami: biblijną, tomistyczną, dogmatyczną, ekumeniczną, moralną i duchowości. Wydział Teologii ma również sekcję ekumeniczną, specjalizującą się w dialogu z wyznaniem protestanckimi. Do Wydziału Teologii należy także Instytut Patrystyczno-Ekumeniczny św. Mikołaja w Bari, zajmujący się dialogiem z Kościołem prawosławnym; posiada on własny ośrodek w Atenach. Wydział Nauk Społecznych od pięciu lat realizuje także programy *Tutor* i *Management* oraz współpracuje z Uniwersytetem św. Tomasza w Saint Paul w stanie Minnesota w USA i z Wydziałem Prawa Uniwersytetu Tor Vergata w Rzymie.

Fundamentalne zadania Uniwersytetu

Podstawową inspiracją Uniwersytetu jest miłość prawdy, zgłębianej i wyrażonej przez św. Tomasza i tradycję dominikańską. Z tym dziedzictwem pragnie on włączyć się w nową ewangelizację trzeciego tysiąclecia.

Główne zadania Uniwersytetu to: przekazywanie bogactwa przeszłości młodym pokoleniom, poszukiwanie rozwiązań nowych problemów Kościoła i świata oraz wyrażenie ich językiem zrozumiałym dla wszystkich. Musi on zatem nie tylko przekazywać depozyt wiary przyszłym pokoleniom, lecz również prowadzić badania naukowe i publikować ich rezultaty. Od 1923 r. Uniwersytet św. Tomasza wydaje kwartalnik „*Angelicum*”, a od 1998 r. Wydział Nauk Społecznych – czasopismo „*Oikonomia*”. Uczelnia publikuje też serię książek pt. *Studia* i prowadzi własne wydawnictwo.

Kierując się wskazaniem zawartymi w Konstytucji apostolskiej Jana Pawła II z 1983 r. *Sapientia Christiana*, Uniwersytet *Angelicum* stara się stworzyć odpowiednie środowisko dla formacji integralnej, która obejmuje wszystkie wymiary życia chrześcijańskiego: intelektualny, moralny, duchowy i pastoralny; środowisko, które ułatwia szczerą dialog w dążeniu do cywilizacji miłości w duchu komunii ludzkiej i chrześcijańskiej.

Jako uniwersytet dominikański *Angelicum* działa zgodnie z prawami zakonu, który od 1231 r. ma swoją *Ratio Studiorum*. Jest więc otwarty dla wszystkich studentów, którzy pragną pogłębić wiedzę o depozycie wiary Kościoła, wyrażonej w tradycji dominikańskiej. Ta tradycja filozoficzno-teologiczna jest uznana i ceniona przez Kościół od wielu

Jednym z głównych teologii jest podjęcie dialogu z kulturą współczesną, która ulegając sekularyzacji, izoluje Kościół i religię jako „relikty” przeszłości

wieków, a przede wszystkim przez ostatnich papieży i Sobór Watykański II. Znalazła swój wyraz szczególnie w Katechizmie Kościoła Katolickiego i w Encyklikach Jana

Pawła II: *Veritatis splendor, Evangelium vitae* i *Fides et ratio*.

Jednym z głównych zadań Kościoła, a zatem i teologii, jest podjęcie dialogu z kulturą współczesną, która ulegając sekularyzacji, izoluje Kościół i religię jako „relikty” przeszłości, godne uznania, ale stojące na uboczu historii. Toteż uniwersytety katolickie i papieskie powinny prowadzić dialog z uniwersytetami prywatnymi i państwowymi, aby w naszym świecie, już i tak podzielonym, uniknąć niebezpieczeństwa izolacji kulturowych. Uniwersytet jest także powołany do dialogu z innymi wyznaniem chrześcijańskimi i z religiami niechrześcijańskimi.

Wpływ kontekstu rzymskiego

Dominikanie mają na świecie kilka wielkich uniwersytetów, np. w Manili, w Bogocie, w Providence w USA, ale *Angelicum* znajduje się w samym sercu chrześcijaństwa, w Rzymie – stolicy Wikariusza Chrystusowego, stąd wierność tradycji św. Tomasza z Akwinu, patrona Uniwersytetu, i wierność Magisterium Kościoła jest i będzie jego zadaniem pierwszorzędym. Oprócz *Angelicum* działa w Rzymie sześć

uniwersytetów papieskich: *Gregorianum* (jezuicki), *Lateranum* (diecezji rzymskiej), *Urbanianum* (dla Kościołów misyjnych), *Salesianum* (księżcy salezjanów), *Krzyża Świętego* (Opus Dei) i *Antonianum* (franciszkanów). Są też dwa atenea: *Anselmianum* (benedyktynów) i *Regina Apostolorum* (legionistów Chrystusa). Ponadto istnieje jeszcze kilka instytutów specjalistycznych, jak *Biblicum* (jezuitów), *Oriente* (jezuitów), *Augustinianum* (augustianów), *Alfonsi* (konwentualnych) i *Marianum*.

Polacy – profesorowie i studenci Uniwersytetu

W dawnym Instytucie św. Tomasza na przełomie XVI i XVII w. pracował polski dominikanin Abraham Bzowski, wybitny historyk zakonu i prowincji.

W latach 1932-1934 na *Angelicum* wykładał teologię moralną o. J. Woroniecki, który był również magistrem studiów i wicerektorem. Wśród ojców polskiej prowincji dominikanów, którzy studiowali i wykładali na *Angelicum* w obecnej siedzibie, byli m.in.: o. Innocenty Bocheński, doktor teologii na *Angelicum*, filozof i logik światowej sławy – wykładał logikę i historię logiki w latach 1934-1939; o. Józef Paściak (magister św. teologii), biblista – wykładał języki starożytne i egzegezę od 1945 do 1956 r.; o. Feliks Bednarski, etyk i teolog moralista (magister św. teologii) – był wykładowcą na *Angelicum* w latach 1956-1986; o. Władysław Skrzydlewski, doktor ekonomii i nauk społecznych – wykładał w latach 1969-1975 naukę społeczną i moralność seksualną; o. Albert Krąpiec, doktor teologii – był wielokrotnie wykładowcą na *Angelicum* jako *visiting professor* w latach

1980-1986. Profesorem *Angelicum* był obecny sekretarz Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych abp Edward Nowak [tekst pochodzi z 2006 r. – red.]. Etykę Nowego Testamentu wykładał ks. dr hab. Zbigniew Kiernikowski, biblista, były rektor Papieskiego Instytutu Polskiego, obecnie biskup siedlecki. Patrologię wykłada o. B. Degórski, polski paulin i prokurator generalny zakonu. Na Wydziale Filozofii s. B. Furgalska prowadzi kursy w języku włoskim: o naturze odpowiedzialności i o godności osoby ludzkiej, w angielskim zaś wykłada metodologię, wstęp do filozofii, psychologię filozoficzną, historię filozofii od Kartezjusza do Kanta i filozofię religii. Ks. E. Domagała, sercanin, wykłada metodologię, logikę, psychologię filozoficzną i historię filozofii średniowiecznej.

Ze szczególnym szacunkiem i uznaniem Angelicum odnosi się do Jana Pawła II, który był jego absolwentem i jako Papież odwiedził Uniwersytet dwukrotnie

Aktualnie

na *Angelicum* pracuje pięciu polskich dominikanów: o. W. Giertych wykłada teologię moralną w sekcji angielskiej; o. J. Śliwa – prawo kanoniczne. E. Kaczyński i o. R. Rybka – teologię moralną w sekcji włoskiej; o. B. Kochaniewicz – mariologię w sekcji angielskiej. O. Rybka jest również redaktorem kwartalnika „*Angelicum*”.

Na uczelni pracuje ok. 175 profesorów 35 narodowości oraz studiuje ok. 1300 osób z 98 krajów świata. Największą grupę stanowią Włosi, następnie studenci ze Stanów Zjednoczonych, z Indii, z Polski, z Anglii, z Filipin, z Brazylii, z Konga, z Nigerii, z Argentyny, z Irlandii, z Libanu. Reszta to kilkusobowe grupy z wielu krajów Europy, Ameryki Południowej, Afryki, Azji i Oceanii. Po upadku komunizmu pojawili się studenci z Rosji, Litwy, Białorusi, Ukrainy, Słowacji, Chorwacji, Rumunii. Po raz pierwszy jest także kilku studentów z krajów skandynawskich i z Turcji. Wielkim wyróżnieniem była dla *Angelicum* decyzja Matki Teresy z Kalkuty, która wybrała tę uczelnię jako miejsce formacji przyszłych kapłanów z założonego przez nią zgromadzenia.

W ostatnich latach udało się zgromadzić fundusz stypendialny dla studentów z Ameryki Łacińskiej, Afryki, Azji oraz krajów środkowej i wschodniej Europy .

Jan Paweł II a *Angelicum*

Ze szczególnym szacunkiem i uznaniem Uniwersytet św. Tomasza odnosi się do Jana Pawła II, który był jego absolwentem i jako Papież odwiedził Uniwersytet dwukrotnie. Po raz pierwszy z okazji kongresu poświęconego Encyklice Leona XIII *Aeterni Patris* 17 listopada 1979 r. W swoim przemówieniu podkreślił znaczenie filozofii św. Tomasza dla współczesnej kultury. Druga wizyta Jana Pawła II w *Angelicum* miała miejsce po beatyfikacji założyciela nowego Instytutu św. Tomasza, generała zakonu o. Jacka Marii Cormiera w 1994 r. W czasie tej wizyty Uniwersytet nadał swojej Aula Magna imię Jana Pawła II.

16 grudnia 1993 r. na *Angelicum* odbyły się uroczyste obchody 15-lecia pontyfikatu, zorganizowane przez Henryka Kupiszewskiego, ambasadora RP przy Stolicy Apostolskiej, i rektora uniwersytetu o. Edwarda Kaczyńskiego (1993-2002).

Z okazji 50-lecia doktoratu ks. Karola Wojtyły, uzyskanego w 1948 r., i 20-lecia pontyfikatu Jana Pawła II Uniwersytet razem z Komitetem Rektorów Papieskich Uniwersytetów i Ateneów, ambasadorem Stefanem Frankiewiczem i Kongregacją ds. Wychowania Katolickiego zorganizował specjalne sympozjum 6 listopada 1998 r., którego akta zostały opublikowane w książce pt. *Fede di Studioso e Obbedienza di Pastore* (Wiara uczonego i posłuszeństwo pasterza), Millennium, Rzym 1999 r. W książce oprócz konferencji i studiów znajduje się wartościowy tekst o. R. Spiazzi: *Profesorowie Karola Wojtyły na Wydziale Teologii w latach 1946-1948* (ss. 331-363).

o. Edward Kaczyński OP

Tekst ukazał się 27 stycznia 2006 r na portalu opoka.org.